

Mgr. Alena Skotáková, Ph.D.

ETOPEDIE

POJMY

- **Etopedie** - zabývá se edukací, reedukací a zkoumáním jedinců s rizikem poruch emocí nebo chování a s poruchami emocí nebo chování. Předmětem etopedie je proces edukace. Ethos – mrav, nebo éthos – zvyk, paidea – výchova
- **Současné pojetí poruchy emocí a chování** **zohledňuje** - celkovou životní a sociální situaci dítěte, ale i potencialitu dítěte (zvažuje dopad poruchy emocí a chování do vzdělávání, míru znevýhodnění)

ODLIŠNOSTI ETOPIEDIE OD OSTATNÍCH SPRČIÁLNĚPEDAGOGICKÝCH DISCIPLÍN

- **Terminologie** – nevychází tolik z medicínské terminologie, přejímá termíny z psychiatrie, sociologie, práva,...
- **Charakter postiženého jedince** – převažují jedinci s poškozením získaným v průběhu života, pro nápravu je významnější vnitřní předpoklad než-li intenzita
- **Segregační tendence intervence**

PRAXE ETOPEDIE

3 rámcové fáze:

- **Prevence** – ve školách a školských zařízeních hlavního proudu (preventivní aktivity a opatření, diagnostika, poradenská práce)
- **Intervence** – ve školách a školských zařízeních hlavního proudu, těžiště je ale v zařízeních preventivně-výchovné péče (diagnostika, intervence – pro žáky, rodiče, vychovatele, dlouhodobé vedení)
- **Rehabilitace (resocializace)** – ve školských zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy, těžiště působení je v reedukaci. Současně probíhá i vzdělávání, které směřuje k profesní orientaci jedince.

CÍLE SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÉHO PROCESU ETOPEDIE

- **Optimalizace** životních perspektiv jedince s poruchou emocí a chování,
- **Efektivita** výuky podle (předškolní, základní, střední),
- Efektivní výuka předchází vytváření bariér v dosažení odpovídajícího **vzdělání** - předpoklad dobré kvality života

SOUČASNÉ NÁZVOSLOVÍ V ETOPEDII

- **Problémové chování** (emotional and behavioural difficulties) – termín ukazuje na nežádoucí chování jako na fenomén, který není trvalý, podporuje myšlenku společné edukace jedinců s problémovým chování v hlavním vzdělávacím proudu
- **Riziková mládež** – mládež, která je ohrožena rizikem kriminálního chování. *Mladí lidé, zakopávající na prahu dospělosti.* Též termín **ohrožená mládež**
- **Dispozice k poruchám chování** – (proti termínu poruchy chování – nekompromisní, stigmatizující)

EDUKACE JEDINCŮ S ÚSTAVNÍ A OCHRANNOU VÝCHOVOU

Stát nahrazuje rodinnou péči institucionální formou,
zajišťuje výchovu i vzdělávání

- pro neschopnost rodičů zajistit podmínky pro zdárný vývoj dítěte,
- porucha chování ohrožuje zdárný vývoj dítěte; porušování zákonných norem; chování - jako trestný čin,
- dítě porušuje zákonné normy a je trestně odpovědné - ÚV a OV je alternativní trest,
- dítě mezi 12-15 rokem v důsledku poruchy chování porušuje zákonné normy - dospělému by byl uložen výjimečný trest.

Úmluva o právech dítěte 1991, čl. 3: stát plní povinnost
„zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho“

ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

- **Nařizuje** ji soud dětem do 18 let podle zákona o rodině nebo zákona o soudnictví ve věcech mládeže
- **Důvody:** výchovné a sociální
- **Po dobu** nezbytně nutnou, nejdéle do dosažení zletilosti,
- **O zrušení** rozhoduje soud, kdykoliv na žádost zákonných zástupců, pokud splnila výchovný účel, může být prodloužena do 19 let (dokončení vzdělávání) se souhlasem jedince

OCHRANNÁ VÝCHOVA

- **Nařizuje se** jedincům od 12-18/19 let podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.
- **Důvody** - dítě mezi 12-15 let - soud nařizuje za čin spáchaný, za který lze dle trest.zákona uložit výjimečný trest;
mladistvý mezi 15-18 lety- pokud bude mít větší efekt než uložení trestu odnětí svobody.
- **Realizuje se** ve speciálních školských výchovných zařízeních. Trvá do dosažení zletilosti. Může být prodloužena do 19 let, pokud by nesplnila účel.

SYSTEM ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

Od 3-18/19 let, poskytují výchovu a vzdělávání. Na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově, ochranné výchově, předběžného opatření

- diagnostický ústav
- dětský domov
- dětský domov se školou
- výchovný ústav

DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV

- **Krátkodobý pobyt**, zpravidla 8 týdnů
- **Provádí** komplexní diagnostiku - na jejím základě umísťuje do školského zařízení, na žádost rodičů poskytuje preventivně-výchovnou péči, pečuje o děti s nařízenou ÚV nebo OV zadržovaných na útěku z jiných zařízení nebo od rodičů.
- **Plní úkoly:** diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační a koordinační
- **Navrhuje** „program rozvoje osobnosti“-umísťuje dítě do dětského domova, dětského domova se školou, výchovného ústavu. Každé dítě (mimo děti bez závažných poruch chování, z kojeneckého ústavu)

DĚTSKÝ DOMOV

- **Děti 3-18 let** (nezletilé matky spolu s jejich dětmi) s nařízenou ÚV, nemají závažné poruchy chování, umístěny jsou ze sociálních důvodů (rodiče nemohou/neumí se postarat o dítě)
- **Plní** úkoly výchovné, vzdělávací, sociální
- rodinné skupiny 6-8 dětí, do škol dochází mimo DD

DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU

- 6 let - ukončení povinné školní docházky
- **Edukace** pro děti: s nařízenou ÚV se závažnými poruchami chování nebo s duševní poruchou vyžadují výchovně-léčebnou péči nebo s uloženou OV a nezletilé matky s poruchami chování, duševní poruchou se svými dětmi.
- Pokud porucha pokračuje po ukončení šk. Docházky, bývají přeřazeni do VÚ

VÝCHOVNÝ ÚSTAV

- **Od 15 let** (od 12 let při závažných případech) se závažnou poruchou chování, kde byla nařízena ÚV nebo OV)
- **Plní** úkoly výchovné, vzdělávací, sociální
- **Součástí** je základní škola, popř. střední škola

LITERATURA

- Pipeková, J. (ed.). *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0